

VED AXEL HEIBERG STANGS BÅRE 22. oktober 1974

117614

Kjære slekt og venner av Axel Heiberg Stang:

Det var et ord i familiens kunnngjøring av dødsfallet som umiddelbart falt i øynene. Dels fordi det ikke er av de aller vanligste, dels fordi det med en gang slo meg: dette ordet rammer. Jeg tenker på ordet "edel". Det som mer enn noe kjennetegner de edle, er deres evne til å foredles i livets skole. Motgang og påkjenninger riper ikke opp sinnet, gjør det ikke karakter- og konturløst, men sliper det som edelsteinen, gjør det klarere og renere, får personligheten til å fukle. Jeg gjør gjerne dette ordet til mitt når jeg innledningsvis vil si noen minneord om en mann jeg er glad over å ha lært å kjenne, og stolt over å kunne kalle venn.

Det er ikke, og skal vanligvis ikke være, en prests hovedoppgave ved en bære å tale om avdøde. Ved Axel Stangs bære føler jeg det imidlertid som en skyldighet å bryte en regel jeg ellers holder temmelig konsekvent. Grunnen til dette er at vi ikke har vært flinke her i landet til å gjøre oss ferdige med sår fra krigens tid. Vi har ikke for alvor hatt mot og kraft til å rekke hånd til dem som i de onde årene stod på den andre siden. Lenge, lenge etter at vi skulle ha lagt bak oss alt som heter oppgjør, har vi fremdeles vanskelig for å møtes som menneske til menneske og å anerkjenne medmennesket på tvers av det som engang var skillelinjer. Både på samfunnets og på Kirkens vegne kjenner jeg det slik at vi her har noe vi skulle ha gjort godt igjen. Vi har forsømt oss, og forsømt oss stort.

Når en betydelig mann griper feil, blir resultatet gjerne et betydelig feilgrep. Axel Stangs evner og overbevisning gjorde at han under krigen havnet i en posisjon som måtte bringe ham sterkt i søkelyset da krigen var over. Men selv da det ble kjempet om hans liv, var det bemerkelsesverdig hvordan hans personlige integritet ble akseptert og fremhevet av alle parter. Hans handlinger var sprunget fram av overbevisningens tvang. Hans kjærlighet til folk og fedreland var hevet over tvil. Og selv i den verste tiden bevarte han sin menneskelighet og maktet å vise hjelpsomhet mot motstandere. Han var et menneske - i ordets beste mening - i sin offentlige ferd slik han var det i sin private. Om hans rolleplasing i landets skjebnedrama var kritisk, måtte hans personlige fremferd avtvinge respekt hos dem som hadde øyne til å se med.

Den Axel Stang som mennesker møtte i hans siste arbeidsår, etter at han på ny var vendt tilbake til livet og friheten, var et levende vidnesbyrd om menneskelig evne til å modnes gjennom motgang. Hans virkekrets var mer begrenset, adskillig mer begrenset, enn hans evner og forutsetninger skulle ha tilsagt. Men han aksepterte det, ydmyk og rank på samme tid. Slik jeg lærte ham å kjenne, var han høyreist uten å kneise og uten ringeste behov for å rettfærdiggjøre seg. Fri for hat og bitterhet, uten klynk og uten klage kunne han snakke om det som hadde vært. Han virket så betagende fri i forhold til seg selv og til det som hadde vært.

Den dom et samfunn feller - og stundom må felle - over sine borgere i en kritisk situasjon, er ett. Den dom mennesker feller i sitt hjerte over medmennesker de møter, er et annet - og til syvende og

sist: noe uendelig mer vesentlig. Vesentligst til syvende og sist er den Guds dom som det ikke er menneskers sak å foreskrive eller å foregripe. Det siste ord tilhører ikke oss. Men vi skylder hverandre et nest siste ord, med arlig og redelig takk for det vi har fått gjennom ham vi sier farvel til. Og da kommer jeg ikke utenom de kjente linjene fra den mest berømte gravtale i norsk litteratur, der presten på kirkebakken viser hvordan en menneskelig, en i egentligste forstand menneskelig, dom - må se dypere enn den som går etter paragrafer.

"Vi vil ei granske hjerner eller nyrer.

Det er ei verv for støv, men for dets styrer.

Dog fri og fast det håp jeg taler ut:

Den mann står knapt som sviker for sin Gud."

Vi lyser fred over Axel Heiberg Stangs minne.

Det Guds Ord som skal få tale særlig til oss i denne stund, løser vi i Joh.14,19: "JEG LEVER, OG DERE SKAL LEVE."

Det klirrer simpelthen utrolig når Jesus sier: "Dere skal leve." Og når han bruker ordet leve, da mener han jo ikke bare eksistere, slange igjennom fra den ene dagen til den neste. Han mener å ha del i en grenseløs utstråling av kraft og glede. "For hos deg, Gud, er livets kilde. I ditt lys ser vi lys," heter det i en av de gamle salmene. Livet er ikke slutt når det vi kaller "liv" her i verden, lekker ut. Livet går videre, grenseløst. Ikke bare livet i sin alminnelighet, men vårt liv. Vi skal leve.

Dette liv som vi kjenner, og som vi elsker så høyt, kjærligheten og fellesskapet som vi ånder i, skaperverket med dets uutømmelige skjønnhet, de talløse små og store gledene som vi deler med hverandre - alt dette er en forsmak på Guds store evighet. Vi misforstår tilværelsen hvis vi oppfatter den dennesidig: som om det vi ser og sanser og skjønner, er alt. Men vi misforstår den like grundig om vi oppfatter det hele hinsidig, slik at den jord Gud har skapt blir noe uegentlig og verdiløst, noe vi bare skal skynde oss bort fra så raskt som råd. Det er en nær sammenheng mellom den virkeligehet Gud har satt oss i under livet her - våre skole- og modnings-år - og selve Virkeligheten med stor V som han former og forbereder oss for. Jeg finner ikke noe bedre uttrykk enn dette: Livet er en forsmak. En forsmak på selve Livet. Gud har fylt oss med lengsel etter liv, lys, lykke - for å føre oss videre mot en oppfyllelse større og rikere enn alt vi har fantasi til å forestille oss her. "Dere skal leve."

Men hvordan kan jeg vite at dette er sant? Peker ikke all vår erfaring og alle våre observasjoner i motsatt retning: vi mennesker har ikke noe å vente på? Når kistelokket slår igjen, er enhver forventning skrinlagt? - Jeg kan ikke komme skeptikeren imøte med vitenskapelige forskningsresultater eller logisk bevisførsel. Det eneste jeg har å tilby, er Jesu ord. Hans løfte at vi skal leve. Og så selve fundamentet: "Jeg lever - Jeg lever, og dere skal leve."

Fordi han lever, er det håp også for oss. Fordi han banet vei gjennom død til liv, er det gjennomgang også for oss.

Jeg har vunnet; Jesus vant.
Døden oppslukt er til seier...
Åpen har jeg himlen funnet:
Jesus vant og jeg har vunnet.

Derfor beholder ikke døden siste ord. Heller ikke i menneskers tilværelse idag. Har jeg først fått øye på ham som kalles Veien; Sannheten og Livet, eier jeg en dyp og frydefull forvissning: Jeg skal leve. Leve uansett hva. Jeg er i hans hender. For den Gud som i alle tings morgen ropte liv fram av intet, for den Gud som lot meg bli til den gang jeg slett ikke var - er det ingen uoverkommelig kunst å rope den samme skapning fram til liv på ny.

La oss sente øye og oppmerksomhet på Jesus! Han er vår visshet, han er vårt håp. Han som gav sitt liv for at vi skal leve. Han som gjorde opp for alle våre fall og feil, for all vår ettergivenerhet overfor dødskreftene i oss. Han som gir oss fremtiden ren og uplettet og grenseløs. Han som rekker hendene mot oss når våre egne segner. Vår Herre Jesus Kristus.

Amen.

BISSETTELSE

Godseler Axel Heiberg Stang ble bisatt i Vestre krematorium, nye kapell, igår under stor deltagelse. Kapellet var pyntet med furu- og grantrær. På bårn lå et teppe av ener og det var katefalkdekorasjon og kranser fra familien, ungdomsvenner, tidligere medarbeidere på Mårud, Finholt krets, naboer på Trøsterud og Flaten, Sangbrugsforeningen og mange flere.

Biskop Per Lønning, Borg, foretatt. Jeg er glad fordi jeg lærte Axel Heiberg Stang å kjenne og stolt over å kalle ham en venn, sa biskopen. Axel Heiberg Stang var en edel mann som hadde evnen til å foretles i livets skele til tross for motgang og påkjenninger. Hans kjærlighet til folk og land er hevet over tvil. Han forble alltid en høvrest mann, uten klynk, klage og bitterhet. Biskop Lønning ble derefter over Joh. 14,19: «Jeg lever, og I skal leve» og ønsket fred over minnet. Heute Finrud sang en norsk folkelid: «Und mig Gud et lidet Pium og til avslutning spille «Träumerei» av Schumann.